

Cuprins

<i>Introducere</i> (Daniel Fărcaș)	7
<i>Tabel cronologic</i>	63
<i>Sigle și abrevieri</i>	67

I. PROLOGURILE

Tabela prologurilor la Opera tripartită	73
Prologul general la Opera tripartită	79
Prologul la Opera propozițiilor	101
Prologul la Opera comentariilor (I)	121
Prologul la Opera comentariilor (II)	123

II. ÎNTREBĂRI PARIZIENE

Întrebarea I: Dacă în Dumnezeu ființa și înțelegerea sunt același lucru	129
Întrebarea a II-a: Dacă înțelegerea îngerului, ca activitate, este propria sa ființă	141
Întrebarea a III-a: Întrebarea magistrului Gonzalv, care cuprinde „Argumentele” lui Meister Eckhart, dacă lauda lui Dumnezeu <i>în patrie</i> este mai nobilă decât dragostea față de el <i>pe cale</i>	149
Întrebarea a IV-a: Dacă mișcarea fără limită este contradictorie	171
Întrebarea a V-a: Dacă în trupul lui Christos, care murea pe cruce, au mai rămas formele elementelor	177

III. ALTE LUCRĂRI PARIZIENE

Predica la sărbătoarea Fericitului Augustin ținută la Paris	187
Tratat asupra Rugăciunii Domnești.	201
<Predica de Paște din anul 1294 ținută la Paris> de Fratele Eckhart, lector sentențiar, în ziua de Înviere	221
<i>Note</i>	237
<i>Meister Eckhart. Metafizica dublă</i> (Daniel Fărcaș).	327
<i>Glosar de termeni eckhartieni</i>	357
<i>Bibliografie</i>	361
<i>Indice biblic</i>	391
<i>Indice de nume</i>	395

Colecție coordonată de Alexander Baumgarten

Consiliul științific:

Alexander Baumgarten (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)

Andrei Bereschi (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca)

Anca Crivăț (Universitatea din București)

George Grigore (Universitatea din București)

Eugen Munteanu (Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași)

Ioana Munteanu (Universitatea din București)

Alexandru-Florin Platon (Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași)

Bogdan Tătaru-Cazaban (Institutul de Istoria Religiiilor al Academiei Române,
București)

Anca Vasiliu (Centre National de la Recherche Scientifique, Paris)

© 2013 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Miniaturist francez necunoscut, *Arborele lui Iesei* (circa 1130, detaliu)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

ECKHART, MEISTER

Întrebări partziene și alte scrieri / Meister Eckhart; trad. din lb. latină, introducere, tab. cronologic, note explicative, glosar și indici de Daniel Fărcaș. – Iași: Polirom, 2013
Bibliogr.

Index

ISBN print: 978-973-46-3532-0

ISBN ePub: 978-973-46-3746-1

ISBN PDF: 978-973-46-3747-8

I. Fărcaș, Daniel (trad.; pref.; tab. cronologic; ed. șt.)

141,31:23

Printed in ROMANIA

Meister Eckhart

ÎNTREBĂRI PARIZIENE
ȘI ALTE SCRIERI

Prologurile, Întrebări pariziene,
Predica la sărbătoarea Fericitului Augustin,
Tratat asupra Rugăciunii Domnești,
Predica de Paște din anul 1294

Ediție bilingvă

Traducere din limba latină, introducere, indici,
glosar și note explicative de Daniel Fărcaș

POLIROM
2013

Solutio rationum Equardi de praeminentia intellectus respectu voluntatis

21. Ad primum istorum dicendum quod non sequitur: est prius et simplicius, ergo perfectius; immo frequenter in creaturis contrarium invenitur, ut patet [in] universalioribus.

22. Ad secundum dicendum, quod magni dicunt virtutes morales esse nobiliores intellectualibus. Unde Tullius II *De officiis* dicit, quod iustitia est nobilior prudentia.

Deficit etiam in alio, quia nobilitatem perfectionum debemus arguere ex nobilitate summarum perfectionum. Aliqua perfectio non summa, sicut perspicacitas visus, bene potest esse maior in bruto quam in homine. Sed summa perfectio hominis nobilior est summa perfectione bruti, et ideo homo nobilior quocumque bruto. Virtutes autem acquisitae non sunt summae perfectiones intellectus et appetitus, sed virtutes infusae. Et ideo illa potentia est simpliciter nobilior, in qua est summa perfectio infusa, cuiusmodi est caritas. Est autem in voluntate. Quare non valet argumentum.

Deficit autem in alio, quia supponitur quod si caritas sit nobilior in ratione meriti, non tamen simpliciter nobilior. Sed hoc non valet, quia esse melius quoad deum non est determinatio diminuens, et ideo sequitur: est melius quoad deum et in ratione meriti, ergo est simpliciter melius. Caritas est huiusmodi.

23. Cum dicitur tertio quod intelligere resolvit in intima, dicendum quod bene concludit quod intellectus tenet summum in potentiis cognoscitivis, et verum est, et similiter dico quod

Soluție la argumentele lui Eckhart cu privire la preeminența intelectului față de voință

21. La primul dintre acestea, trebuie să spunem că nu rezultă faptul că, dacă ceva este anterior și mai simplu, este mai perfect; ba mai mult, în cazul creaturilor găsim adesea situația contrară, așa cum se reiese și [în cazul] realităților mai universale.

22. Referitor la al doilea, trebuie să spunem că mari <autori> spun că virtuțile morale sunt mai nobile decât cele intelectuale. De aceea, și Cicero spune, în *Despre îndatoriri*⁴⁷, că dreptatea este mai nobilă decât prudența.

<Argumentul> este defectuos și într-o altă privință; căci trebuie să argumentăm noblețea perfecțiunilor pornind de la noblețea perfecțiunilor supreme. O perfecțiune care nu este supremă, precum acuitatea vizuală, poate foarte bine să fie mai mare la animal decât la om. Însă perfecțiunea supremă a omului este mai nobilă decât perfecțiunea supremă a animalului, și de aceea omul este mai nobil decât orice animal. Însă nu virtuțile dobândite sunt perfecțiunile supreme ale intelectului și apetitului, ci virtuțile infuzate⁴⁸. Și, de aceea, o facultate este, în mod absolut, mai nobilă dacă în ea rezidă o perfecțiune supremă infuzată, precum caritatea. Dar ea rezidă în voință. Prin urmare, argumentul nu este valid.

Este defectuos <și> într-o <altă> privință; căci se presupune că, dacă este mai nobilă caritatea sub aspectul meritului, ea nu este totuși în mod absolut mai nobilă. Dar nu este așa, căci a fi mai bun înaintea lui Dumnezeu nu este o determinare care să producă o scădere și, de aceea, rezultă că, dacă ceva este mai bun înaintea lui Dumnezeu și sub aspectul meritului, atunci este în mod absolut mai bun⁴⁹. Caritatea este de acest fel.

23. Când se spune, în al treilea rând, că înțelegerea își analizează⁵⁰ <obiectele> până la elementele cele mai profunde, trebuie să spunem că se conchide în mod corect că intelectul ocupă poziția cea mai înaltă printre facultățile cognitive, ceea ce este adevărat, și mai adaugă totodată că voința ocupă poziția

voluntas tenet summum in appetitivis; sed non concludit quod intellectus sit nobilior voluntate. Sicut enim ex parte intellectus est duplex processus, unus inventivus et alter resolutivus usque in minima, sic ex parte voluntatis duplex processus respondet.

24. Ad quartum dicendum quod diligere est maior deformatio quam intelligere. Cuius signum est, quia summus ordo angelorum a dilectione nominatus est. Dicitur enim Seraphim ab incendio amoris.

Et cum addunt quod deus est intelligere et non est esse, dico quod deus non est esse quantum ad modum nostrum intelligendi et significandi, prout ipsum esse videmus esse in rebus, sed deus ipse est ipsum esse quantum ad rem significatam; et dicere contrarium manifeste est contra sanctos et contra scripturam, in *Iobanne*: „amen dico vobis: antequam Abraham fieret, ego sum”; et *Iob* 33: „ipse solus est”. Quod exponens Gregorius XVI *Moralium* dicit quod omnia in nihil deciderent, nisi ea detineret mantenentia creatoris.

25. Ad quintum et sextum dicendum: quod dicunt quod intelligere est subsistens et increabile, verum est de divino intelligere et non de intelligere creaturae. Unde arca in mente et cetera creabiles. Unde etiam naturae intellectuales maxime sunt creabiles, quia aliter non sunt productibiles. Sunt etiam productibiles de materia eadem, de qua productae sunt omnes aliae creaturae, ut manifeste vult Augustinus *De Genesi contra Manichaeos* in principio.

26. Ad septimum: cum dicunt quod „aliquis praecise est deo gratus quia sciens”, extraneum dictum est; et si accipiatur scientia praecise sine caritate, falsum est.

Et cum dicunt: „tolle scientiam: nihil remanet”, non valet, quia in contradictoriis secundum Aristotelem in *Topicis* non

cea mai înaltă printre cele apetitive; dar nu <se poate> conchide că intelectul este mai nobil decât voința. După cum în cazul intelectului există un dublu proces – unul care descoperă, altul care analizează <obiectele> până la elementele sale minimale –, tot astfel există și în cazul voinței un dublu proces care îi corespunde acestuia.

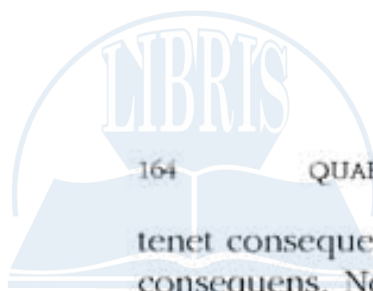
24. La al patrulea, trebuie să spunem că dragostea este o deiformare⁵¹ mai mare decât înțelegerea. Aceasta se vede din faptul că ordinele angelice cele mai înalte își au numele de la dragoste. Căci vorbim despre „serafimi” de la văpaia dragostei⁵².

Și, când adaugă faptul că Dumnezeu este înțelegere, și nu ființă, eu spun că Dumnezeu nu este ființă conform modului nostru de cunoaștere și de semnificare⁵³, în măsura în care constatăm că ființa însăși se află în lucruri, ci Dumnezeu însuși este ființa însăși potrivit lucrului semnat; iar a afirma contrariul este, în mod limpede, împotriva sfinților și a Scripturii, <căci> în *Ioan*: „Adevărat vă spun că, mai înainte să se nască Avraam, sunt eu”⁵⁴ și în *Iov* 33: „Numai el este”⁵⁵. Comentând acest text în *Comentarii morale la Iov*, XVI, Grigore <cel Mare> spune că toate lucrurile s-ar prăbuși în neant, dacă nu le-ar împiedica mâna Creatorului⁵⁶.

25. Referitor la al cincilea și la al șaselea, trebuie să spunem că afirmația potrivit căreia înțelegerea este subzistentă și increabilă este adevărată cu privire la înțelegerea divină, nu cu privire la înțelegerea creaturii. În consecință, chivotul și alte lucruri care sunt în minte sunt creabile. De aceea, chiar și naturile intelectuale sunt în cel mai înalt grad creabile, căci altminteri nu au cum să fie întocmite. Și sunt întocmite din aceeași materie din care sunt întocmite toate celelalte creaturi, după cum spune limpede Augustin, la începutul <lucrării> *Despre Geneză, împotriva manibeilor*⁵⁷.

26. La al șaptelea: când <se> spune că „cineva îi este plăcut lui Dumnezeu tocmai în măsura în care poate cunoaște”, această afirmație este stranie; iar dacă se are în vedere știința excluzând tocmai caritatea, este falsă.

Și când afirmă: „Îndepărtați știința: nu mai rămâne nimic”, nu este așa, întrucât, după cum spune Aristotel, în *Topica*⁵⁸,

tenet consequentia in ipso, sed e contrario, alioquin [non] fit consequens. Non valet igitur, sicut si dicatur: si tollitur imaginatio, non remanet intelligere; ergo imaginatio est melior quam intelligere. Item non valet: tolle quantitatem, tollitur actio, ergo quantitas est ratio principalis agendi.

27. Item, sicut dicunt, sermo per se verus ubique est verus. Si ergo „aliquis est gratus deo, quia sciens praecise”, tunc omnis sciens esset gratus deo; quod manifeste falsum est, ut patet per apostolum *Rom.* 1: „ut sint inexcusabiles” etc. Item: si esset gratus deo, quia sciens praecise, tunc magis sciens esset magis gratus et maxime sciens maxime gratus. Quod falsum est, quia sunt multi simplices viri et mulieres magis grati deo quam valde litterati. Item: illud non est praecisa causa alicuius, quod stat cum eius opposito; [sed scientia stat cum opposito] grati.

28. Item ad octavum: quod dicunt de libertate, quoniam immaterialitas est causa libertatis, dici potest quod non. Puto enim magis angelos et animam componi ex materia et forma quam eos esse simplices, sicut alibi diximus. Sed dato, quod liberum sit immateriale, non sufficit immaterialitas ad libertatem, quia tunc habitus potentiae immaterialis esset liber, quod falsum est. Item: immaterialitas est communis intellectui et voluntati; et ideo sicut per hoc concluditur intellectus esse liber, sic et voluntas.

29. Ad nonum: cum dicunt quod voluntas non potest ferri in diversa [nisi] sicut apprehensa, hoc est [verum]. Sed ex hoc non sequitur quod solum in apprehendente diversa sit libertas, immo est ibi fallacia consequentis.

în cazul termenilor contradictorii, consecința nu este validă în mod direct, ci prin conversie, căci altfel nici <nu> ar exista vreun consecvent. Așadar, <argumentul> nu este valid nici formulat în acest fel: dacă se suprimă imaginația, nu mai rămâne nici înțelegerea, prin urmare, imaginația este mai bună decât înțelegerea. Apoi, nu este valid nici <argumentul>: dacă suprimarea cantității implică suprimarea acțiunii, atunci cantitatea este rațiunea principală de a acționa.

27. Apoi, așa cum se spune, un enunț adevărat în sine este adevărat pretutindeni⁵⁹. Dacă, prin urmare, „cineva îi este plăcut lui Dumnezeu tocmai în măsura în care este știutor”, atunci orice știutor îi este plăcut lui Dumnezeu; ceea ce este, în mod evident, fals, după cum reiese din textul apostolului, *Romani*, 1, 20⁶⁰: „Încât nu se pot dezvinovăți” etc. Apoi, dacă îi suntem plăcuți tocmai întrucât suntem știutori, atunci cel care cunoaște mai mult i-ar fi mai plăcut, iar cel care cunoaște cel mai mult i-ar fi cel mai plăcut. Ceea ce este fals, căci există mulți <oameni> simpli, bărbați și femei, care îi sunt mai plăcuți lui Dumnezeu decât cei foarte instruiți. Apoi, nu poate fi cauza precisă a unei realități ceea ce este compatibil cu contrariul acestei realități; [însă știința este compatibilă cu contrariul] celui care îi este plăcut <lui Dumnezeu>.

28. Apoi, la al optulea: în ce privește ceea ce se spune despre libertate, că imaterialitatea este cauza libertății, se poate spune că nu este așa. Cred că îngerii și sufletul sunt mai degrabă simpli decât compuși din materie și din formă, așa cum am susținut noi în altă parte⁶¹. Dar, în cazul în care o realitate liberă este imaterială, imaterialitatea nu implică în mod necesar libertatea <acesteia>, căci atunci dispoziția facultății imateriale ar fi liberă, ceea ce este fals. Apoi, imaterialitatea este comună intelectului și voinței; de aceea, după cum se poate conchide în acest fel că intelectul este liber, tot astfel <se poate conchide> și în privința voinței.

29. La al nouălea: când afirmă că voința nu poate fi transmisă unei diversități [de realități decât dacă] sunt percepute, acest <fapt> este [adevărat]. Dar de aici nu rezultă că libertatea rezidă doar în cel care percepe cele diverse; ba mai mult, avem aici de-a face cu sofismul consecventului⁶².